

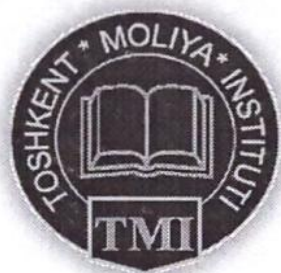
**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM
VAZIRLIGI
TOSHKENT MOLIYA INSTITUTI**

**O'quv-uslubiy boshqarma
tomonidan ro'yxatga olindi**

№ 201400263

2014 yil 20 avgust

**Institut Kengashining
№1-sonli qarori bilan
TASDIQLANGAN
(2014 yil 22 avgust)**

MAHALLIY BUDJET

ISHCHI O'QUV DASTURI

Oliy ta'limning

Bilim sohasi:	200000	–	Ijtimoiy soha, iqtisod va huquq
Ta'lim sohasi:	230000	–	Iqtisod
Ta'lim yo'nalishi:	5231300	–	Pensiya ishi

Toshkent-2014

Fanning ishchi o'quv dasturi o'quv va ishchi o'quv reja hamda o'quv dasturiga muvofiq ishlab chiqilgan.

Tuzuvchilar:

Sh. Hamdamov – Toshkent moliya instituti “G’aznachilik ishi” kafedrasida katta o’qituvchisi

Taqrizchilar:

A. Norqulov - Toshkent moliya instituti “Moliya” kafedrasida dotsenti, i.f.n.(ichki).

D.Pulatov- O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi G'aznachiligi Moliyaviy majburiyatlarni ro'yxatga olish va to'lovlarni amalga oshirish bo'limi boshlig'i, dotsent, i.f.n. (tashqi).

Fanning ishchi o'quv dasturi kafedraning 2014 yil 10 iyundagi 20-sonli yig'ilishi muhokamasidan o'tkazilgan va fakultet Kengashida ko'rib chiqish uchun tavsiya etilgan.

Kafedra mudiri

A. Botirov

Fanning ishchi o'quv dasturi Byudjet hisobi va davlat jamg'armalari fakulteti Kengashida muhokamadan o'tkazilgan va tavsiya etilgan (2014 yil 12 iyundagi 11-sonli qarori).

Fakultet dekani

SH. Allayarov

Kelishildi:

**O'quv ishlari bo'yicha
prorektor**

A.Karimov

KIRISH

1.1. Fanning maqsadi va vazifalari

O'zbekiston Respublikasida iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida davlat moliyasi va uning muhim tarkibiy qismi bo'lgan davlat budjeti, xususan mahalliy budjetlar alohida o'rin egallaydi. Mahalliy budjetlar mahalliy boshqaruv organlarining qator ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ekologik va boshqa funktsiyalarini amalga oshirishning moddiy-moliyaviy asosini tashkil etadi va mamlakat moliya tizimining barcha bo'g'inlari bilan budjet-moliya qonunchiligi bilan tartibga solinadigan muayyan munosabatlarga kirishadi.

“Mahalliy budjet” fanini o'qitishdan maqsad – talabalarga mahalliy budjetlar va budjet tizimida ularning tutgan o'rni va ahamiyati haqida nazariy bilimlar berish, ularda mamlakatda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlarning bugungi bosqichida mahalliy budjetlarning zarurligi, ularning ahamiyati va budjet siyosatining asosiy yo'nalishlari va ularni hayotga tatbiq etish yo'llari bo'yicha asosiy ko'nikmalar hosil qilishdan iborat. Ushbu maqsaddan kelib chiqqan holda mazkur fanning predmetini o'rganish uchun quyidagi vazifalar qo'yiladi:

- Mahalliy budjetlarning iqtisodiy mohiyati va ahamiyatini o'rganish;
- mahalliy budjetlarning rivojlanish strategiyasida budjet siyosatining ahamiyatini o'rganish;
- mahalliy budjetlarning moliyaviy imkoniyatlari va ularni yaxshilash masalalarini o'rganish;
- mahalliy budjetlar tizimi va ularning asosiy bo'g'inlarini o'rganish;
- mahalliy hokimiyat organlarining mahalliy budjetlar ijrosini amalga oshirishdagi huquq va majburiyatlarini o'rganish;
- mahalliy budjetlarning birlashtirilgan va tartibga soluvchi daromadlari tizimini o'rganish;
- mahalliy budjetlarning xarajatlari tizimini o'rganish;
- mahalliy budjetlar istiqbolini rejalashtirish asoslarini o'rganish;
- mahalliy budjetlarda budjet jarayonini tashkil etishning mohiyati va bosqichlarini o'rganish va h.k.

Har bir mavzu yakunida ta'lim texnologiyalari keltirilgan va ularni qo'llash yuzasidan aniq tavsiyalar mazkur fandan ishlab chiqilgan o'quv-uslubiy majmua(O'UM)da bayon etilgan.

1.2. Fanni o'zlashtirgan talabani malakaviy darajasi:

- mahalliy budjetlarning budjet tizimidagi tutgan o'rni, ularning tashkiliy-huquqiy asoslari haqidagi;
- mahalliy budjetlar faoliyatini tartibga soluvchi me'yoriy hujjatlar haqidagi;
- mahalliy budjetlar daromadlarini shakllantirish haqidagi;
- mahalliy budjetlar xarajatlari tizimi haqidagi;
- mahalliy budjetlarda budjet jarayonini tashkil etish haqidagi tasavvur va malakaga ega bo'ladi.

1.3. Fanning o'quv rejasidagi fanlar bilan bog'liqligi

Mazkur fanni o'rganish uchun bakalavr-iqtisodchi davlat ta'lim standartlarida ko'zda tutilgan iqtisodiy fanlar bilan bevosita aloqada bo'ladi.

1.4. Fanni o'qitishda qo'llaniladigan yangi pedagogik texnologiyalar va ularning mazmun-mohiyati

“Mahalliy budjet” fanining *ma'ruza mashg'ulotlarida* ma'lumotlarni ko'rgazmali taqdim etish usullari va vositalari:

insert jadvali:

- mustaqil o'qish, ma'ruza tinglash jarayonida olinadigan ma'lumotlarni yaxlit bir tizimga keltirishga imkoniyat yaratadi;
- oldindan olingan ma'lumotni yangisi bilan o'zaro bog'lash qobiliyatini shakllantirishga imkon beradi.

Klaster (Klaster - tutam, bog'lash):

Ma'lumot xaritasini tuzish va vositasi-barcha fikr konstitutsiyasini fokuslash va aniqlash uchun asosiy omil atrofida g'oyalarni yig'ish.

Toifali jadval:

Toifa - mavjud holat va munosabatlarni aks ettiradigan belgi (umumiy).

- ajratilgan belgilarga ko'ra olingan ma'lumotlarni birlashtirishni ta'minlaydi;
- tizimli mushohada qilish, ma'lumotlarni tarkiblashtirish va tizimlashtirish ko'nikmasini rivojlantiradi.

Kontseptual jadval:

O'rganilayotgan xodisa tushuncha, qarash, mavzu va shu kabilarni ikki va undan ortiq jihat bo'yicha taqqoslash imkonini beradi. Tizimli mushohada qilish, ma'lumotlarni tarkiblashtirish va tizimlashtirish ko'nikmasini rivojlantiradi.

BBB jadvali:

Bilaman, Bilishni xoxlayman, Bildim

- matn (mavzu, bo'lim) bo'yicha tadqiqot ishlari olib borish imkonini beradi;
- tizimli mulohaza qilish, tarkibga ajratish ko'nikmalarini beradi.

T-jadval:

Bita kontseptsiya (ma'lumot)ning jihati o'zaro solishtirish (ha/yuk, ha/qarshi). Tanqidiy mushohada rivojlantiradi.

BLOT-tahlil jadvali:

Tashkilot resurslari holatini tahlil qilish va baholash vositasi. Bu kabi tahlilni tashkilot bo'yicha umumiy tarzda yoki alohida muammo yoki loyixa bo'yicha ham amalga oshirish mumkin. Tizimli mushohada qilish, taqqoslash, solishtirish, taxlil va sintezni amalga oshirish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Loyihalash metodi:

Kelajakda amalga oshiriladigan ishlarni rejalashtirish bo'lib, loyiha, ma'lum bir hisob-kitob, chizma va boshqalarga asoslangan holda tavsiflash, bayon qilish shaklida mujassamlashgan g'oya, fikr.

“Mahalliy budget” fanining amaliy mashg’ulotlarida muammoni jamoali tarzda xal etishning usullari va vositalari:

Aqliy hujum:

Bu uslubda qo’yilgan savol, maummo, masalani butun guruh bilan birgalikda muhokama kilinadi. U talabalarni o’quv jarayonida mashg’ulotlar faol qatnashishlarini topish va bayon qilish chog’ida boshqalarni ham fikrini jalb qilish, o’z fikrlarini aytishga yo’naltiruvchi metoddir.

Bahs:

O’z fikrini ifoda etishni xoxlovchilar orasida biron bir munozarali masalani muhokama kilish, xaqiqatni aniqlash va to’g’ri qarorni qabul qilish.

Muzokaralar:

Eshitish aniq tashkil etilgan ikki tomon fikrlari almashinuvi.

Pinbord texnikasi:

Muammoni xal etish buyicha g’oyalarni tizimlashtirish va guruhlashtirish va yagona nuqtai nazarni ishlab chiqish imkonini beradi.

Delfi texnikasi:

Muammoni xal etishning jamoali baholash va tanlash imkonini beradi.

6-6 texnikasi:

Qo’yilgan muammoni xal etish buyicha jamoa tomonidan ifodalangan variantlardan eng yaxshisi baholanadi va tanlanadi, keyin quyidagi xarakteristik algoritimga muvofiq ma’lum belgilar bo’yicha guruhlanadi.

Keys stadi.:

Talabalarni qaror qabul qilishga o’rgatishda muammoli vaziyat hosil kilib, uni echishni o’rganish metodi.

Shuningdek “Mahalliy budget” fanining amaliyot mashg’ulotlarida kompyuter dasturlaridan (Microsoft Excel, Microsoft PowerPoint), slaydlardan, multimedia ta’lim vositalaridan, INTERNET sahifalari va tizimlaridan foydalanish tavsiya etiladi.

Talabalarga ushbu fanni o’zlashtirishda mavjud o’quv adabiyotlaridan, elektron darslik, teslar majmuasi va boshqa manbalardan foydalanish tavsiya etiladi.

I. “Mahalliy budget” fanidan o’tiladigan mavzular va ular bo’yicha mashg’ulot turlariga 5231300 – “Pensiya ishi” yo’nalishi uchun ajratilgan soatlar hajmining taqsimoti:

	Fandan o’tiladigan mavzular	jami soatlar	shu jumladan			
			ma’ruza	amaliy	mustaqil	ta’lim
1.	“Mahalliy budget” fanning predmeti va mazmuni	6	2	2	2	
2.	Mahalliy budgetlarning mohiyati	6	2	2	2	
3.	Mahalliy xokimiyat organlarining mahalliy budgetlarni ijro etishdagi huquq va majburiyatlari	6	2	2	2	
4.	Mahalliy budgetlarning daromadlari tizimi	6	2	2	2	
5.	Mahalliy budgetlarning birlashtirilgan daromadlari	6	2	2	2	
6.	Mahalliy budgetlarning tartibga soluvchi daromadlari	6	2	2	2	
7.	Mahalliy budgetlar xarajatlari tizimi	12	4	4	4	
8.	Ijtimoiy soha xarajatlarini moliyalashtirishda mahalliy budgetlarning ahamiyati	12	4	4	4	
9.	Aholini ijtimoiy qo’llab quvvatlashda mahalliy budgetlarning ahamiyati	12	4	4	4	
10.	Hududiy iqtisodiyot muammolarini hal etishda mahalliy budgetlarning ahamiyati	12	4	4	4	
11.	Mahalliy budgetlarda budget jarayonini tashkil etish	12	4	4	4	
12.	Mahalliy budgetlar ijrosida moliyaviy nazorat	12	4	4	4	
	Jami:	108	36	36	36	

2. O'QUV MATERIALLARI MAZMUNI

2.1. MA'RUZA MASHG'ULOTLARI

2.1.1. “Mahalliy budjet” fanning predmeti va mazmuni (2 soat)

“Mahalliy budjet” fanining predmeti. “Mahalliy budjet” fanining mazmuni. “Mahalliy budjet” fanining vazifalari va boshqa fanlar bilan aloqadorligi.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *insert jadvali, toifali jadval, kontseptual jadval.*

[A3, A6, A8, A9, Q10, Q12]

2.1.2. Mahalliy budjetlarning mohiyati (2 soat)

Mahalliy budjetlarning mohiyati. Mahalliy budjetlarning umumiy moliya munosabatlari tarkibidagi o'rni va ahamiyati. Davlat budjeti tizimida mahalliy budjetlarning tutgan o'rni. Mahalliy budjetlarni shakllantirishning ahamiyati. Mahalliy budjetlarning moliya tizimi bo'g'inlari bilan munosabati. Mahalliy budjetlarning taqsimlash va nazorat funksiyalari. Mahalliy budjetlar orqali yalpi mahsulot va milliy daromadning taqsimlanishi va qayta taqsimlanishi. Mahalliy budjetlar orqali davlatning funksiyalarini bajarilishi.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *klaster, toifali jadval, kontseptual jadval.*

[A3, A6, A8, A9, Q10, Q12]

2.1.3. Mahalliy xokimiyat organlarining mahalliy budjetlarni ijro etishdagi huquq va majburiyatlari (2 soat)

Mahalliy xokimiyat organlari, ularning tarkibi va vazifalari. Mahalliy xokimiyat organlarining mahalliy budjetlarning ijrosini amalga oshirishdagi huquqlari. Mahalliy xokimiyat organlarining mahalliy budjetlarning ijrosini amalga oshirishdagi majburiyatlari. Mahalliy budjetlar uchun belgilangan cheklovlar.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *klaster, toifali jadval, kontseptual jadval.*

[A3, A6, A8, A9, Q10, Q12]

2.1.4. Mahalliy budjetlarning daromadlari tizimi (2 soat)

Mahalliy budjetlar daromadlarining mazmuni va ularni shakllantirishning ahamiyati. Mahalliy budjetlar daromadlarining asosiy manbalari. Mahalliy budjetlarning solikli daromadlari. Mahalliy budjetlarning soliqsiz daromadlari. Mahalliy budjetlar daromadlarining turlari.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *klaster, toifali jadval, kontseptual jadval.*

[A1, A2, A4, A9, Q10, Q12]

2.1.5. Mahalliy budjetlarning birlashtirilgan daromadlari (2 soat)

Birlashtirilgan daromadlarning mohiyati va tarkibi. Mahalliy budjetlarning birlashtirilgan daromadlarining jami daromadlar shakllanishidagi ulushi. Birlashtirilgan daromadlarning turkumlanishi. Birlashtirilgan daromadlarni hisoblash. Birlashtirilgan daromadlarni budjetga o'tkazilish tartibi. Mahalliy soliqlar va yig'imlar. Mahalliy budjetlarning solikli daromadlarining stavkalari. Mahalliy budjetlarga birlashtirilgan soliqsiz daromadlar tizimi.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *klaster, toifali jadval, BBB jadvali*.
[A1, A3, A4, A9, Q10, Q11, Q12]

2.1.6. Mahalliy budjetlarning tartibga soluvchi daromadlari (2 soat)

Mahalliy budjetlarning tartibga soluvchi daromadlarining mohiyati va tarkibi. Mahalliy budjetlarning tartibga soluvchi daromadlarining jami daromadlar shakllanishidagi ulushi. Tartibga soluvchi daromadlarning turkumlanishi. Tartibga soluvchi daromadlarni hisoblash va budjetga o'tkazilish tartibi. Birlashtirilgan va tartibga soluvchi daromadlar o'rtasidagi nisbat. Byudjet dotatsiyalari. Byudjet ssudasi. Byudjet subvensiyasi. Umumdavlat soliqlaridan ajratmalar.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *klaster, toifali jadval, BBB jadvali*.
[A1, A3, A4, A9, Q10, Q11, Q12]

2.1.7. Mahalliy budjetlar xarajatlarini tizimi (4 soat)

Mahalliy budjetlar xarajatlarining mohiyati. Mahalliy budjetlar xarajatlarining tarkibi va turlari. Mahalliy budjetlar xarajatlarining turkumlashtirilishi. Davlat budjeti xarajatlarini tizimida mahalliy budjetlar ulushi va dinamikasi. Byudjetlararo munosabatlarni tashkil etish va boshqarishning hozirgi bosqichida mahalliy budjetlar xarajatlarini taqsimlash siyosatini ahamiyati va vazifalari. Mahalliy budjetlar ijtimoiy soha xarajatlarining tarkibi va ahamiyati. Mahalliy budjetlar iqtisodiy soha xarajatlarining tarkibi va ahamiyati.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *insert jadvali, klaster, T –jadval*.
[A2, A4, A5, A9, Q10, Q11, Q12]

2.1.8. Ijtimoiy soha xarajatlarini moliyalashtirishda mahalliy budjetlarning ahamiyati (4 soat)

Ijtimoiy sohalar, ularning ahamiyati va faoliyat yo'nalishlari. Ijtimoiy sohalar mablag' bilan ta'minlashda mahalliy budjetlarning ahamiyati. Ijtimoiy sohalar uchun mahalliy budjetlar xarajatlarining tutgan ulushi. Xalq ta'limi xarajatlarini mablag' bilan ta'minlashda mahalliy budjetlarning ahamiyati. Xalq ta'limi xarajatlarini moliyaviy rejalashtirish asoslari. Sog'liqni saqlash tizimi xarajatlarini mahalliy budjetlardan moliyalashtirish. Sog'liqni saqlash xarajatlarini moliyaviy rejalashtirish asoslari. Mahalliy budjetlar orqali davlat ijtimoiy siyosatini ta'minlash. Mahalliy budjetlardan ijtimoiy soha xarajatlarini to'lash (moliyalashtirish). Ijtimoiy sohalar boshqa manbalar hisobidan moliyalashtirish zaruriyati.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *insert jadvali, klaster, T –jadval*.
[A2, A4, A5, A9, Q10, Q11, Q12]

2.1.9. Aholini ijtimoiy qo'llab quvvatlashda mahalliy budjetlarning ahamiyati (4 soat)

Aholini ijtimoiy qo'llab quvvatlashda davlat siyosatining ahamiyati. Davlat ijtimoiy siyosatining sohalar bo'yicha asosiy yo'nalishlari. Mahalliy budjetlar xarajatlari tizimida aholi turmush farovonligini ta'minlash xarajatlarining tutgan o'zni. Onalar uchun bolasi ikki yoshga etgunga qadar uni parvarish qilish nafaqasi va ularni tayinlash tartibi. Kam ta'minlangan oilalar uchun nafaqalar va ularni tayinlash tartibi. Voyaga etmagan bolali oilalar uchun nafaqalar va ularni tayinlash tartibi. Fuqarolarni o'z-o'zini boshqarish organlarida nafaqalar bo'yicha komissiyalar, ularning tarkibi va faoliyati.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *insert jadvali, klaster, T –jadval.*
[A2, A4, A5, A9, Q10, Q11, Q12]

2.1.10. Hududiy iqtisodiyot muammolarini hal etishda mahalliy budjetlarning ahamiyati (4 soat)

Hududiy iqtisodiyot muammolarining mohiyati va xususiyatlari. Hududlar ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotini ta'minlashda mahalliy budjetlarning ishtiroki. Hududiy rivojlanishda davlat dasturining ahamiyati va moliyaviy ta'minoti. Hududlar iqtisodiy salohiyatini oshirishni rag'batlantirishning budjet dastaklari.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *klaster, toifali jadval, BBB jadvali.*
[A1, A7, A4, A9, Q10, Q11, Q12]

2.1.11. Mahalliy budjetlarda budjet jarayonini tashkil etish (4 soat)

Byudjet jarayoni tushunchasi. Mahalliy budjetlarni rejalashtirish bosqichlari. Mahalliy budjetlarda budjet loyihasini tuzish. Mahalliy budjetlarda budjet loyihasini ko'rib chiqish. Mahalliy budjetlarda budjet loyihasini tasdiqlash. Mahalliy budjetlarda budjet ijrosi va uning natijalari yuzasidan hisobotlarni tayyorlash. Mahalliy budjetlar ijrosi yuzasidan budjet hisobotlarini ko'rib chiqish va tasdiqlash. Mahalliy budjetlarda budjet jarayonini tashkil etish va uni boshqarish tizimining takomillashuvi.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *klaster, toifali jadval, BBB jadvali.*
[A1, A7, A4, A9, Q10, Q11, Q12]

2.1.12. Mahalliy budjetlar ijrosida moliyaviy nazorat (4 soat)

Mahalliy budjetlar ijrosining mohiyati va ahamiyati. Mahalliy budjetlar daromadlarining ijrosi va uning omillari. Mahalliy budjetlar xarajatlarining ijrosi va uning omillari. Mahalliy budjetlar samarali ijrosini ta'minlashning ahamiyati va vositalari. Mahalliy budjetlar ijrosi yuzasidan moliyaviy nazoratning zarurligi, vazifalari, shakllari va usullari. Moliyaviy-budjet qonunchiligi takomillashuvining hozirgi bosqichida mahalliy budjetlar samarali ijrosini ta'minlash yuzasidan moliyaviy nazoratning ilg'or usullarini rivojlantirish masalalari.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *klaster, toifali jadval, BBB jadvali.*
[A1, A7, A4, A9, Q10, Q11, Q12]

2.2. AMALIY MASHGULOTLARNI TASHKIL ETISH BO'YICHA KO'RSATMALAR

2.2.1. “Mahalliy budjet” fanning predmeti va mazmuni (2 soat)

“Mahalliy budjet” fanining predmeti. “Mahalliy budjet” fanining mazmuni. “Mahalliy budjet” fanining vazifalari va boshqa fanlar bilan aloqadorligi.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *insert jadvali, toifali jadval, kontseptual jadval.*

[A3, A6, A8, A9, Q10, Q12]

2.2.2. Mahalliy budjetlarning mohiyati (2 soat)

Mahalliy budjetlarning mohiyati. Mahalliy budjetlarning umumiy moliya munosabatlari tarkibidagi o'рни va ahamiyati. Davlat budjeti tizimida mahalliy budjetlarning tutgan o'рни. Mahalliy budjetlarni shakllantirishning ahamiyati. Mahalliy budjetlarning moliya tizimi bo'g'inlari bilan munosabati. Mahalliy budjetlarning taqsimlash va nazorat funksiyalari. Mahalliy budjetlar orqali yalpi mahsulot va milliy daromadning taqsimlanishi va qayta taqsimlanishi. Mahalliy budjetlar orqali davlatning funksiyalarini bajarilishi.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *klaster, toifali jadval, kontseptual jadval.*

[A3, A6, A8, A9, Q10, Q12]

2.2.3. Mahalliy xokimiyat organlarining mahalliy budjetlarni ijro etishdagi huquq va majburiyatlari (2 soat)

Mahalliy xokimiyat organlari, ularning tarkibi va vazifalari. Mahalliy xokimiyat organlarining mahalliy budjetlarning ijrosini amalga oshirishdagi huquqlari. Mahalliy xokimiyat organlarining mahalliy budjetlarning ijrosini amalga oshirishdagi majburiyatlari. Mahalliy budjetlar uchun belgilangan cheklovlar.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *klaster, toifali jadval, kontseptual jadval.*

[A3, A6, A8, A9, Q10, Q12]

2.2.4. Mahalliy budjetlarning daromadlari tizimi (2 soat)

Mahalliy budjetlar daromadlarining mazmuni va ularni shakllantirishning ahamiyati. Mahalliy budjetlar daromadlarining asosiy manbalari. Mahalliy budjetlarning solikli daromadlari. Mahalliy budjetlarning soliqsiz daromadlari. Mahalliy budjetlar daromadlarining turlari.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *klaster, toifali jadval, kontseptual jadval.*

[A1, A2, A4, A9, Q10, Q12]

2.2.5. Mahalliy budjetlarning birlashtirilgan daromadlari (2 soat)

Birlashtirilgan daromadlarning mohiyati va tarkibi. Mahalliy budjetlarning birlashtirilgan daromadlarining jami daromadlar shakllanishidagi ulushi. Birlashtirilgan daromadlarning turkumlanishi. Birlashtirilgan daromadlarni hisoblash. Birlashtirilgan daromadlarni budjetga o'tkazilish tartibi. Mahalliy soliqlar va yig'imlar. Mahalliy budjetlarning solikli daromadlarining stavkalari. Mahalliy budjetlarga birlashtirilgan soliqsiz daromadlar tizimi.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *klaster, toifali jadval, BBB jadvali*.
[A1, A3, A4, A9, Q10, Q11, Q12]

2.2.6. Mahalliy budjetlarning tartibga soluvchi daromadlari (2 soat)

Mahalliy budjetlarning tartibga soluvchi daromadlarining mohiyati va tarkibi. Mahalliy budjetlarning tartibga soluvchi daromadlarining jami daromadlar shakllanishidagi ulushi. Tartibga soluvchi daromadlarning turkumlanishi. Tartibga soluvchi daromadlarni hisoblash va budjetga o'tkazilish tartibi. Birlashtirilgan va tartibga soluvchi daromadlar o'rtasidagi nisbat. Byudjet dotatsiyalari. Byudjet ssudasi. Byudjet subvensiyasi. Umumdavlat soliqlaridan ajratmalar.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *klaster, toifali jadval, BBB jadvali*.
[A1, A3, A4, A9, Q10, Q11, Q12]

2.2.7. Mahalliy budjetlar xarajatlari tizimi (4 soat)

Mahalliy budjetlar xarajatlarining mohiyati. Mahalliy budjetlar xarajatlarining tarkibi va turlari. Mahalliy budjetlar xarajatlarining turkumlashtirilishi. Davlat budjeti xarajatlari tizimida mahalliy budjetlar ulushi va dinamikasi. Byudjetlararo munosabatlarni tashkil etish va boshqarishning hozirgi bosqichida mahalliy budjetlar xarajatlarini taqsimlash siyosatini ahamiyati va vazifalari. Mahalliy budjetlar ijtimoiy soha xarajatlarining tarkibi va ahamiyati. Mahalliy budjetlar iqtisodiy soha xarajatlarining tarkibi va ahamiyati.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *insert jadvali, klaster, T –jadval*.
[A2, A4, A5, A9, Q10, Q11, Q12]

2.2.8. Ijtimoiy soha xarajatlarini moliyalashtirishda mahalliy budjetlarning ahamiyati (4 soat)

Ijtimoiy sohalar, ularning ahamiyati va faoliyat yo'nalishlari. Ijtimoiy sohalar mablag' bilan ta'minlashda mahalliy budjetlarning ahamiyati. Ijtimoiy sohalar uchun mahalliy budjetlar xarajatlarining tutgan ulushi. Xalq ta'limi xarajatlarini mablag' bilan ta'minlashda mahalliy budjetlarning ahamiyati. Xalq ta'limi xarajatlarini moliyaviy rejalashtirish asoslari. Sog'liqni saqlash tizimi xarajatlarini mahalliy budjetlardan moliyalashtirish. Sog'liqni saqlash xarajatlarini moliyaviy rejalashtirish asoslari. Mahalliy budjetlar orqali davlat ijtimoiy siyosatini ta'minlash. Mahalliy budjetlardan ijtimoiy soha xarajatlarini to'lash (moliyalashtirish). Ijtimoiy sohalar boshqa manbalar hisobidan moliyalashtirish zaruriyati.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *insert jadvali, klaster, T –jadval*.
[A2, A4, A5, A9, Q10, Q11, Q12]

2.2.9. Aholini ijtimoiy qo'llab quvvatlashda mahalliy budjetlarning ahamiyati (4 soat)

Aholini ijtimoiy qo'llab quvvatlashda davlat siyosatining ahamiyati. Davlat ijtimoiy siyosatining sohalar bo'yicha asosiy yo'nalishlari. Mahalliy budjetlar xarajatlari tizimida aholi turmush farovonligini ta'minlash xarajatlarining tutgan o'rni. Onalar uchun bolasi ikki yoshga etgunga qadar uni parvarish qilish nafaqasi va ularni tayinlash tartibi. Kam ta'minlangan oilalar uchun nafaqalar va ularni tayinlash tartibi. Voyaga etmagan bolali oilalar uchun nafaqalar va ularni tayinlash tartibi. Fuqarolarni o'z-o'zini boshqarish organlarida nafaqalar bo'yicha komissiyalar, ularning tarkibi va faoliyati.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *insert jadvali, klaster, T-jadval.*

[A2, A4, A5, A9, Q10, Q11, Q12]

2.2.10. Hududiy iqtisodiyot muammolarini hal etishda mahalliy budjetlarning ahamiyati (4 soat)

Hududiy iqtisodiyot muammolarining mohiyati va xususiyatlari. Hududlar ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotini ta'minlashda mahalliy budjetlarning ishtiroki. Hududiy rivojlanishda davlat dasturining ahamiyati va moliyaviy ta'minoti. Hududlar iqtisodiy salohiyatini oshirishni rag'batlantirishning budjet dastaklari.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *klaster, toifali jadval, BBB jadvali.*

[A1, A7, A4, A9, Q10, Q11, Q12]

2.2.11. Mahalliy budjetlarda budjet jarayonini tashkil etish (4 soat)

Byudjet jarayoni tushunchasi. Mahalliy budjetlarni rejalashtirish bosqichlari. Mahalliy budjetlarda budjet loyihasini tuzish. Mahalliy budjetlarda budjet loyihasini ko'rib chiqish. Mahalliy budjetlarda budjet loyihasini tasdiqlash. Mahalliy budjetlarda budjet ijrosi va uning natijalari yuzasidan hisobotlarni tayyorlash. Mahalliy budjetlar ijrosi yuzasidan budjet hisobotlarini ko'rib chiqish va tasdiqlash. Mahalliy budjetlarda budjet jarayonini tashkil etish va uni boshqarish tizimining takomillashuvi.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *klaster, toifali jadval, BBB jadvali.*

[A1, A7, A4, A9, Q10, Q11, Q12]

2.2.12. Mahalliy budjetlar ijrosida moliyaviy nazorat (4 soat)

Mahalliy budjetlar ijrosining mohiyati va ahamiyati. Mahalliy budjetlar daromadlarining ijrosi va uning omillari. Mahalliy budjetlar xarajatlarining ijrosi va uning omillari. Mahalliy budjetlar samarali ijrosini ta'minlashning ahamiyati va vositalari. Mahalliy budjetlar ijrosi yuzasidan moliyaviy nazoratning zarurligi, vazifalari, shakllari va usullari. Moliyaviy-budjet qonunchiligi takomillashuvining hozirgi bosqichida mahalliy budjetlar samarali ijrosini ta'minlash yuzasidan moliyaviy nazoratning ilg'or usullarini rivojlantirish masalalari.

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: *klaster, toifali jadval, BBB jadvali.*

[A1, A7, A4, A9, Q10, Q11, Q12]

3. MUSTAQIL TA'LIMNI TASHKIL ETISHNING SHAKLI VA MAZMUNI

Mustaqil ta'lim talabaning bajaradigan ilmiy izlanishi bo'lib, mahalliy budjetlar faoliyatini o'rganishda fanning biror bir mavzusini to'laroq o'zlashtiradi va mavzu belgilangan shaklda bajariladi. Mustaqil ishni bajarishdan maqsad, talabaning o'qishi davomida olgan bilimni mustahkamlash, chuqurlashtirish va umumlashtirishdan iboratdir.

Mustaqil ta'lim talabalar uchun majburiy o'quv mashg'uloti hisoblanadi va rejali xususiyatga ega. Mustaqil ta'limning mavzular talabalar uchun mustaqil o'rganishlari shart bo'lgan ma'ruzalar va amaliy mashg'ulotlardan tashkil topgan. U talabalarning nazariy bilimlarining mustahkamlash va kengaytirishga, o'qitilayotgan va o'tilgan mavzularni kengroq va chuqurroq o'rganishga hamda dunyoqarashini yana ham kengaytirishga yordam beradi. Shuningdek, mustaqil ta'limga mo'ljallangan topshiriqlar (mavzular) ma'ruzalar mavzulari, amaliy, seminar mashg'ulotlariga tayyorgarlik ko'rishga qaratilgan. Bundan tashqari, talabalar ayrim nazariy mavzularni o'quv adabiyotlari yordamida mustaqil o'zlashtirishlari natijasida, ilmiy maqolalar tayyorlashlari, hamda ilmiy amaliy konferentsiyalarda ilmiy ma'ruzalar qilishlari mumkin. Taqdimot va ma'ruzalar kafedra tomonidan belgilab berilgan hajmda bo'lishi kerak.

“Mahalliy budjet” fani bo'yicha mustaqil ta'limining mazmuni

Fani bo'yicha mazmuni	Mustaqil ta'limga oid bo'lim va mazulari	Mustaqil ta'limga oid topshiriq va tavsiyalar	Bajarish muddatlari
“Mahalliy budjet” fanning predmeti va mazmuni	Mahalliy budjetlar taraqqiyoti va ularni shakllanish tarixi	“Mahalliy budjet” fanining boshqa iqtisodiy fanlar bilan aloqadorligini ko'rsatuvchi chizma tayyorlash va xulosa yozish	Mavzu yakunida
Mahalliy budjetlarning mohiyati	Mahalliy budjetlarning mohiyati to'g'risida mahalliy va xorij olimlarining qarashlari	Asosiy va qo'shimcha adabiyotlar asosida turli davr iqtisodchi olimlarning mahalliy budjetlarning mohiyati va funktsiyalariga qarashlari bo'yicha axborot tayyorlash	Amaliy mashg'ulot davomida
Mahalliy xokimiyat	Mahalliy budjetlar	Mahalliy	Amaliy

organlarining mahalliy budjetlarni ijro etishdagi huquq va majburiyatlari	faoliyatini tashkil etishning qonuniy-huquqiy asoslari	budgetlarning yaqin va o'rta istiqbolidagi budget siyosatining asosiy yo'nalishlari to'g'risida loyiha tayyorlash va himoya qilish	mashg'ulot davomida
Mahalliy budjetlarning daromadlari tizimi	Mahalliy budjetlar moliyaviy resurslarining shakllanishi	Xorijiy davlatlarda hududiy budget tizimlari va O'zbekiston Respublikasida mahalliy budjetlar tizimi bo'yicha taqdimot tayyorlash	Amaliy mashg'ulot davomida
Mahalliy budjetlarning birlashtirilgan daromadlari	Mahalliy budjetlarning birlashtirilgan daromadlari dinamikasi	Viloyat (shahar, tuman) budjeti ijrosining hisobot ma'lumotlari bo'yicha mahalliy budjetlarning birlashtirilgan daromadlari ijrosini taxlil qilish asosida tahliliy ish bajarish	Oraliq nazoratda
Mahalliy budjetlarning tartibga soluvchi daromadlari	Mahalliy budjetlarning tartibga soluvchi daromadlari dinamikasi	Viloyat (shahar, tuman) budjeti ijrosining hisobot ma'lumotlari bo'yicha mahalliy budjetlarning tartibga soluvchi daromadlari ijrosini taxlil qilish asosida tahliliy ish bajarish	Oraliq nazoratda
Mahalliy budjetlar xarajatlari tizimi	Mahalliy budjetlarning xarajatlari dinamikasi	Viloyat (shahar, tuman) budjeti ijrosining hisobot ma'lumotlari bo'yicha mahalliy budjetlarning xarajatlari ijrosini taxlil qilish asosida tahliliy ish bajarish	Oraliq nazoratda

Ijtimoiy soha xarajatlarini moliyalashtirishda mahalliy budjetlarning ahamiyati	Ijtimoiy soha xarajatlari (maorif, sog'liqni saqlash, ijtimoiy ta'minot, madaniyat, jismoniy tarbiya va sport) ni rejalashtirish va mablag' bilan ta'minlash tartibi	Mahalliy budjetlar orqali ijtimoiy sohalarni mablag' bilan ta'minlash va ularni rivojlantirishga oid diagrammalar va chizmalar tayyorlash	Mavzu yakunida
Aholini ijtimoiy qo'llab quvvatlashda mahalliy budjetlarning ahamiyati	Kam ta'minlangan va bolali oilalarni ijtimoiy himoyalash	Aholini ijtimoiy qo'llab-quvvatlashda davlat ijtimoiy siyosatining asosiy yo'nalishlarini tavsiflovchi amaliy jadvallar va chizmalar tayyorlash	Mavzu yakunida
Hududiy iqtisodiyot muammolarini hal etishda mahalliy budjetlarning ahamiyati	Mahalliy budjetlar orqali hududiy iqtisodiyotni rivojlantirish masalalari	Mavzu bo'yicha taqdimot tayyorlash	Mavzu yakunida
Mahalliy budjetlarda budjet jarayonini tashkil etish	Mahalliy budjetlarni rejalashtirish, ularni ko'rib chiqish, tasdiqlash va ijro etish	Mahalliy budjetlarda budjet jarayonini tavsiflovchi chizmalar tayyorlash	Amaliy mashg'ulot davomida
Mahalliy budjetlar ijrosida moliyaviy nazorat	Mahalliy budjetlarni rejalashtirish, ularni ijro etishda moliyaviy nazoratni amalga oshiruvchi organlar vazifalari	Mavzu bo'yicha taqdimot tayyorlash	Mavzu yakunida

4. REYTING BAHOLASH TIZIMI

4.1. Reyting nazorati jadvali

Reyting nazorati turlari	Semestr haftalari																		Attestatsiya	Ballar	Saratlash ballari
	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40			
JN	0-5			0-6			0-6			0-6			0-6			0-6				0-35	39
ON	0-17						0-18							0-35							
Σ (JN+ON)	0-70																			0-70	
YaN																			0-30	0-30	0
Jami	0-70																		0-30	0-100	55

**Izoh: Semestr haftalari soni ta'lim yo'nalishi(mutaxassislik)ning o'quv rejasi va o'quv jarayoni grafigiga muvofiq belgilanadi va farqlanishi mumkin.*

4.2. JN bo'yicha baholash mezonlari

JNda amaliy mashg'ulotlar o'zlashtirilishi bo'yicha yuqoridagi jadvalda keltirilgan semestr haftalari kesimida har bir mashg'ulotda talabanning o'zlashtirishiga mos ravishda mezon asosida 0-2 (yoki har hafta bo'yicha 0-6) ballgacha jami 0-35 ballgacha jamlanishi belgilangan.

4.3. ON bo'yicha baholash mezonlari

ON ma'ruza mashg'ulotlari materiallari asosida bir semestr davomi 2 marta o'tkaziladi. ON bo'yicha talaba jami 0-35 (har birida 0-17 /0-18) ballgacha jamlashi mumkin.

Fanning o'qitilgan mavzulari bo'yicha o'zlashtirish nazorati turli shakllarda o'tkazilishi mumkin. Mazkur fandan ON test sinovi shaklida o'tkazilganda testlar soni va ularga mos ravishdagi mezon 0-17 /0-18 ball kesimida kafedra tomonidan alohida belgilanadi.

4.4. Σ (JN+ON) bo'yicha baholash mezonlari

Σ (JN+ON) 0-70 gacha bo'lgan reyting ballari quyidagi mezonlarga muvofiq umumlashtirilishi belgilangan:

Baholash mezonlari	Reyting ballari		Σ (JN+ON)
	JN	ON	
“Mahalliy budjet” fani mashg'ulotlari mavzulari bo'yicha har tomonlama chuqur va mukammal bilimga ega. Nazariy va amaliy mashg'ulotlarda “Mahalliy budjet” faoliyati bilan bog'liq masalalar bo'yicha xulosa va qaror qabul qila oladi, mustaqil mushohada yurita oladi, amalda qo'llay oladi, mohiyatini tushuntira oladi, aytib beradi, tasavvurga ega .	30-35	30-35	60-70

Fan mashg'ulotlari mavzulari bo'yicha to'la bilimga ega. Mashg'ulotlarda "Mahalliy budjet" faoliyati bilan bog'liq masalalar bo'yicha mustaqil mushohada yurita oladi, amalda qo'llay oladi, mohiyatini tushuntira oladi, aytib beradi, tasavvurga ega.	25-29	25-29	50-69
Fan mashg'ulotlari mavzulari bo'yicha qoniqarli bilimga ega. Amaliy mashg'ulotda "Mahalliy budjet" faoliyati bilan bog'liq masalalar bo'yicha mohiyatini tushuntira oladi, aytib beradi, tasavvurga ega .	20(19)-24	20-24	39-49
Fan mashg'ulotlari mavzulari bo'yicha qoniqarsiz bilimga ega. Amaliy mashg'ulotda "Mahalliy budjet" faoliyati bilan bog'liq masalalar yuzasidan aniq tasavvurga ega emas, bilmaydi.	0-19	0-19	0-38

4.5. YaN ni baholash mezonlari

YaN "Yozma ish" yoki "Test sinovi" shaklida (0-30) ballgacha belgilan mezon asosida yoki majmual shaklda Yozma ish + test sinovi shaklida (6/24) ballik tizim asosida o'tkaziladi.

5. DASTURNING INFORMATSION-KOMMUNIKATSION VA USLUBIY TA'MINOTI

Tavsiya etilayotgan mavzular bo'yicha ta'limning zamonaviy, xususan, interfaol metodlari, pedagogik va informatsion- kommunikatsion (mediata'lim, amaliy dastur paketlari, taqdimot, elektron-didaktik) texnologiyalari majmual tarzda qo'llanilishi nazarda tutilgan. Jumladan, kompyuter dasturlari yordamida audit o'tkazish uchun talab etiladigan manbalar nazariy-amaliy jihatdan shakllantiriladi va olingan ma'lumotlar o'rganiladi.

Mahalliy budjetlarning nazariy asoslari bo'limiga tegishli ma'ruza darslarida zamonaviy kompyuter texnologiyalari yordamida prezentatsion va elektron-didaktik texnologiyalardan;

Mahalliy budjetlar daromadlari va xarajatlari tizimi bo'limiga tegishli mavzularni o'zlashtirishda aqliy hujum, kichik guruhlarda ishlash, situatsion vazifalarni bajarish kabi pedagogik texnologiyalardan;

Mahalliy budjetlarda budjet jarayonini tashkil etish bo'limidagi mavzularni o'zlashtirishda kichik guruhlar musobaqalari, guruhli fikrlash, talabalar prezentatsion ishlarining taqdimoti muhokamasi kabi texnologiyalarni qo'llash nazarda tutiladi.

Fanni o'qitishda multemedia jihozlaridan foydalanib, mavzular bo'yicha ishlab chiqilgan Rower Point dasturidagi jadvallardan, kompyuter, audio va video jihozlaridan, diaproektor va kadaskoplardan foydalaniladi. Shuningdek, ma'ruza va amaliy mashg'ulotlar davomida budjet munosabatlarning nazariy va amaliy jihatlarini tavsiflovchi tarqatma materiallar, slaydlar hamda ko'rgazmali qurollardan foydalaniladi.

5.1. Asosiy adabiyotlar:

1. Vaxabov A.V., Srojiddinova Z.X. Gosudarstvenniy byudjet: Uchebnik. T. "IQTISOD-MOLIYA", 2007.
2. Vahobov A.V., T.Malikov. Moliya: Umumdavlat moliyasi. O'quv qo'llanma. T.: Iqtisod-moliya, TMI-2010, 595 b.
3. Malikov T., Xaydarov N. Davlat budjeti. O'quv qo'llanma. T.: Iqtisod-moliya, TMI-2007, 84b.
4. Malikov T., Xaydarov N. Budjet daromadlari va xarajatlari. O'quv qo'llanma. T.: Iqtisod-moliya, TMI-2007, 245b
5. Malikov T., Xaydarov N. Budjet (tizimi, tuzilmasi, jarayoni). O'quv qo'llanma. T.: Iqtisod-moliya, TMI-2008, 98b.
6. Srojiddinova Z.X. O'zbekiston Respublikasi budjet tizimi. T.:Infocom. 2010.
7. Srojiddinova Z.X. Byudjetnaya sistema Respubliki Uzbekistan. Izdatelstvo «infoCOM.UZ». Tashkent-2010.
8. Nurmuxamedova B.I., Kabirova N.V. Moliya "Iqtisod va moliya" nashriyoti. Toshkent-2012.
9. Qosimova G., Shoakramov Q. "Mahalliy budjetlar". O'quv qo'llanma T.: "Moliya", 2012 y. 260 bet.

5.2. Qo'shimcha adabiyotlar:

10. Qosimova G. Mahalliy budjetlarni tuzish va ijrosini ta'minlash. O'quv qo'llanma. T.: "Fan va texnologiya", 2007y, 280b.
11. Malikov T., Jalilov P., Budjet-soliq siyosati. Monografiya. T.: Akademnashr, 2011.472b.
12. Internet saytlari:
www.mf.uz
www.gov.uz
www.lex.uz
www.stat.uz
www.budget.ru
www.uzreport.co
www.undp.uz
www.publicfinance.uz

